

ORNIS FENNICA

XXVII, No 3

SUOMEN LINTUTIETEELLISEN YHDISTYKSEN JULKAISEMA
UTGIVEN AV ORNITOLOGISKA FÖRENINGEN I FINLAND

1950

Toimitus P. Voipio, G. Nordström
Redaktion

Havaintoja Rovaniemen seudun talvilinnustosta.

AIMO KOMONEN

Seuraavan yhteenvedon olen laatinut pääasiallisesti vv. 1946—1949 tehtyjen muistiinpanojeni pohjalla. Apunani olen käyttänyt niitä harvoja kirjallisuusmainintoja, joita seudun linnustosta on olemassa, sekä lisäksi sanomalehdistä „Rovaniemi“ ja „Lapin kansa“ poimimiani uutisia. Valitettavasti ko. lehtien arkistoista on noin puolet vuosikerroista tuhoutunut viime sodissa.

Tässä käsiteltävän alueen muodostaa pääasiallisesti Rovaniemen kauppalaja ja sen välitön ympäristö. Mikäli havaintoja on pitäjän kaukaisemmista osista, olen ne aina erikseen maininnut.

Talvikauden luonteesta mainittakoon sen lisäksi, mitä taulukosta 1 ilmenee: Ensilumi tulee jo lokakuussa, mutta pysyvä lumipeite vasta marraskuun aikana. Vedet menevät jäähän keskimäärin 20. X. ja luovat jääpeitteensä 30. V. (SUOMEN KARTASTO ja SUOMENMAA IX. 2.). ANGERVON mukaan terminen talvi alkaa Rovaniemellä keskimäärin 10. X. Rovaniemen kohdalla jäätyvät Kemi- ja Ounasjoki vasta marras—joulukuun vaihteessa ja luovat jääpeitteensä keskimäärin 10. V. (ROVANIEMI, LAPIN KANSA).

Edellä mainitsemistani seikoista johtuen katsoisinkin talvikauden alkavaksi jo lokakuussa, normaalin marraskuun asemasta. Myös havaintoni syysmuutosta osoittavat, etteivät muuttolinnut yleensä viivy seudulla lokakuuhun saakka, muutamia myöhästeleviä poikkeuksia lukuunottamatta.

Talvikauden voisi mahdollisesti jatkaa aina 15. IV. asti, mutta en pidä sitä täysin oikeana, sillä eräät aikaiset muuttajat saapuvat jo ennen sitä seudulle. Niinpä *Fringilla coelebs* näyttää monivuotisten havaintojen perusteella saapuvan keskimäärin jo 11. IV. ääritapausten ollessa 4—21. IV. (v. 1938 poikkeus, 10. III.). *Sturnus vulgaris* saapuu keskimäärin 14. IV. ääriarvojen ollessa 12. ja 16. IV. Vuosina 1948 ja 1949 se kuitenkin saapui jo 29. III., joten keski-

arvo siirtyisi vieläkin aikaisemmaksi. Huhtikuun alkupuoliskolla saapuvat myöskin *Plectrophenax nivalis* sekä *Corvus corone*'n pääjoukot, toisten lajien saapuessa heti kuukauden loppupuoliskolla. Edellä esittämäni johdosta olenkin seuraavassa laskenut talvikauden kestävän lokakuusta maaliskuuhun.

Aineiston käsittely.

Kvantitatiivisten laskelmien puutteessa olen käsitellyt Rovaniemen linnuston puhtaasti kvalitatiivisessa mielessä. Tämä ei tietenkään anna täysin oikeata ja tarkkaa kuvaa, mutta tuo kuitenkin kyllin selvästi seudun erikoispiirteet esille.

Vertailuissa muitten seutujen linnustoihin olen lähinnä käyttänyt seuraavia tutkimuksia: GRENQUIST (1946) Kemistä, FRANZ (1942) Sallan Alakurtista, LEHTONEN (1943 a) Vuokkiniemestä ja PUTKONEN (1942) Viipurista. Julkaisuista olen poiminut talvilinnustoa koskevat havainnot erilleen, mikäli niitä ei ole erikoisesti käsitelty. Vertailuaineisto on hieman eritasoista, johtuen lähinnä havaintojen eriaikaisuudesta ja erilaisista havainnoimistavoista.

Vertailtavien seutujen maantieteelliset asemat ja tärkeimmät talviolosuhteita koskevat tiedot olen koonnut taulukkoon 1. (SUOMEN KARTASTO 1925, SUOMENMAA V, IX. 2. ja LEHTONEN 1943 a.). Vertailujen yhteydessä en ole enää edellä lueteltuja tutkimuksia erikseen maininnut.

Taulukko 1. Vertailtavien seutujen maantieteellinen asema ja tärkeimmät talviolosuhteet.

	Rovaniemi	Salla	Kemi	Vuokkiniemi	Viipuri
Pohjoista lev.	66° 30'	67° 00'	65° 44'	64° 58'	60° 43'
Itäistä pit.	25° 44'	30° 30'	24° 34'	30° 34'	28° 44'
Tammik. keskilämpö . .	- 14.1°	- 12.2°	- 11.0°	- 13.7°	- 7.8°
Helmik. "	- 13.0°	- 14.0°	- 12.0°	- 4.0°	- 9.0°
Lumipeitt. paksuus, cm	200	210	180	200?	152
Lumipeite pysyy, vrk. .	77	65	85	100	66

Linnuston ryhmittely.

Rovaniemen linnusto voidaan karkeasti jaoitellen ryhmitellä seuraavasti:

A. Läpi talven tavatut lajit.

B. Ajoittain ja satunnaisesti tavatut lajit.

Ryhmä A:ssa on havaittavissa seuraavanlaatuiset esiintymiset:

I. Säännöllisesti talvehtivat lajit, joita ovat seuraavat 15 lajia:

<i>Corvus corax</i>	<i>Dryobates major</i>
<i>Pica pica</i>	<i>Picooides tridactylus</i>
<i>Garrulus glandarius</i>	<i>Dryocopus martius</i>
<i>Cractes infaustus</i>	<i>Tetrao urogallus</i>
<i>Passer domesticus</i>	<i>Lyrurus tetricus</i>
<i>Parus major</i>	<i>Tetrastes bonasia</i>
<i>P. cinctus</i>	<i>Lagopus lagopus</i>
<i>P. atricapillus</i>	

II. Ajoittain talvehtivat, joita on ainoastaan kolme lajia:

<i>Corvus corone</i>	<i>Carduelis flammea</i>
<i>Loxia curvirostra</i>	

Lähinnä tähän ryhmään olisi laskettava myöskin seuraavat viisi lajia, joista kuitenkin puuttuvat ratkaisevat havainnot, mutta haja-havainnot viittaavat joko suoranaisesti talvehtimiseen, taikka ainakin erittäin lyhytaikaiseen muuttoon. Tarkemmin kunkin lajin kohdalla systemaattisessa osassa.

<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	<i>P. cristatus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>	<i>Aquila chrysaetos</i>
<i>Parus ater</i>	

Ryhmä B:n lajit jakautuvat esiintymisessään seuraavasti:

I. Säännöllisesti, mutta vain vähän aikaa kerrallaan esiintyvät. Näitä ovat seuraavat, toistaiseksi ainoastaan syystalvesta tavatut lajit:

<i>Pinicola enucleator</i>	<i>Certhia familiaris</i>
<i>Bombycilla garrulus</i>	<i>Regulus regulus</i>

II. Ainoastaan loka- ja marraskuun aikana tavatut lajit:

<i>Turdus musicus</i>	<i>Bucephala clangula</i>
<i>Falco columbarius</i>	<i>Columba palumbus</i>
<i>Buteo lagopus</i>	

Ryhmään kuuluvat lajit ovat selvästi muutosta myöhästyneitä.

Lähinnä tähän ryhmään kuuluvista, vain maaliskuussa tavatuista lajeista on kaksi selvästi normaalia aikaisemmasta muutosta johtunutta esiintymistä:

Fringilla coelebs

Anser sp.

Toiset kaksi lajia olisivat voineet esiintyä satunnaisina missä muussa kuussa tahansa:

Picus canus

Nyctea nyctea

Verrattaessa Rovaniemen ja Viipurin (taulukko 2) lokakuussa tavattuja lajeja toisiinsa huomaa selvästi, että kummankin lajit ovat täydellisesti muutosta myöhästyneitä. Oudointa on, että Rovaniemellä lokakuussa tavattuja lajeja ei ole Viipurissa siihen vuoden aikaan tavattu, mutta kylläkin maaliskuussa, normaalia aikaisempina muuttajina.

III. Satunnaisesti Rovaniemellä tavatut lajit. Näitä on noin puolet kaikista tavatuista lajeista. Niiden esiintyminen on selostettu kunkin lajin kohdalla systemaattisessa osassa.

Kaiken kaikkiaan on Rovaniemellä tavattu loka—maaliskuun väli-
senä aikana 55 lintulajia, näistä läpi talven talvehtineina 18 lajia loppujen ollessa esiintymisessään enemmän tai vähemmän epäsu-
nöllisiä.

Lajimäärien vaihtelu kuukausittain.

Vertailtaessa Rovaniemen ja Vuokkiniemen sekä toisaalta Viipurin linnuston esiintymiskuukausia huomataan selvä ero Pohjois-Suomen ja Etelä-Suomen välillä (diagr. 1). Kun pohjoisessa lajimäärä pysyy jokseenkin muuttumattomana joul—helmikuun aikana, tapahtuu etelässä silloin jatkuvaa laskua, joka pysähtyy vasta maaliskuussa, jolloin lajimäärä alkaa uudelleen nousta. Molemmilla pohjoisilla paikkakunnilla näyttävät käyrät noudattavan jokseenkin samoja piirteitä havaintojen erilaisuudesta huolimatta. Syyskauden korkeat arvot Rovaniemellä johtuvat ilmeisesti eräistä muutostaan myöhästyneistä lajeista, kuten *Sturnus vulgaris*, *Turdus pilaris*, *T. musicus*, *Falco columbarius*, *Buteo lagopus*, *Pandion haliaëtus*, *Anas platyrhynchos*, *Bucephala clangula* ja *Columba palumbus*. Jonkin

verran ko. arvoja nostavat myöskin eräät syystalvesta kiertelevänä tavattavat lajit: *Certhia familiaris*, *Regulus regulus*, *Pinicola enucleator* ja *Bombycilla garrulus*.

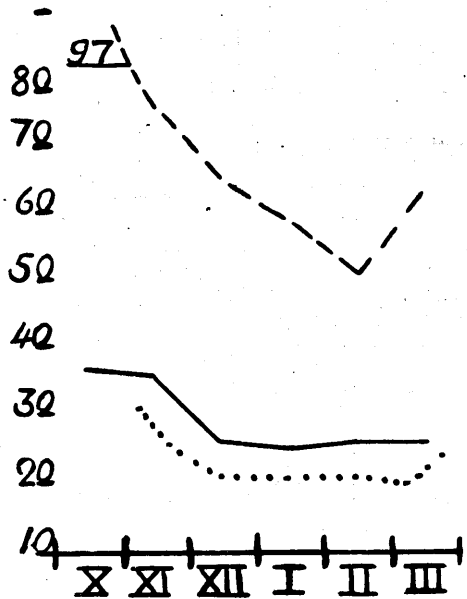
Viipurissa esiintyvät vastavana aikana jokseenkin samat lajit sekä lisäksi eräät sorsalajit, mikä seikka on eriävänä piirteenä Viipurin ja Pohjois-Suomen välillä. Kevättalven jyrkkä käyrän nousu näyttää Viipurissa johtuvan lähinnä eräistä aikaisista muuttajista, jotka eivät ehdi Pohjois-Suomeen ennen maaliskuun loppua.

Käyrien erilaisuuden joulu—helmikuussa Pohjois- ja Etelä-Suomen välillä luulen johtuvan lähinnä havaintopaikkojen eriluontoisista talvista ja ennenkaikkea meren läheisyydestä Viipurissa. Niinpä etenkin lokit sekä lukuisat sorsalajit esiintyvät siellä vielä keskitalvella, kun taasen Pohjois-Suomesta kaikki veden läheisyydestä riippuvat lajit puuttuvat jokseenkin kokonaan.

Lajien esiintymisajat Rovaniemellä sekä eräillä toisilla Pohjois-Suomen paikkakunnilla ja Viipurissa.

Taulukon 2 olen laatinut siv. 54 mainittujen julkaisujen perusteella.

Viipurin linnustosta olen jättänyt ne lajit pois, joita ei Rovaniemellä ole lainkaan tavattu ja jotka on katsottava koko maalle harvinaisiksi (*Galerida cristata*, *Lullula arborea*, *Sitta europaea*, *Upupa epops* ja *Stercorarius pomarinus*). Pois ovat jääneet myös ne Viipurissa vain lokakuussa tavatut lajit, joita Rovaniemellä ei ole tavattu lainkaan taikka ainoastaan muulloin kuin talviaikana. Näistä on Rovaniemellä vain kesäaikana tavattuja:

Diagr. 1. Linnuston lukumäärän vaihtelu talvikausien aikana. Viipuri -----
Rovaniemi —————
Vuokkiniemi .....

Taulukko 2. Eri lajien esiintyminen kuukausittain Rovaniemellä ja Viipurissa. Talvella tavatut lintulajit Sallassa, Kemissä ja Vuokkiniemessä. Säännöllisesti talvehtivat lajit: X, ajoittain ja satunnaisesti tavatut: O, satunnaisesti talvehtivat: —.

	Rovaniemi						Viipuri						Salla	Kemi	Vuokkiniemi	
	X	XI	XII	I	II	III	X	XI	XII	I	II	III				
Corvus corax	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C. corone	—	—	—	—	—	—	X	X	X	X	X	X	X	—	—	O
C. frugilegus													O			
Coloeus monedula							O					O				
Pica pica	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nucifraga caryocatactes	O	O	O	O	O	O	O	O								
Garrulus glandarius	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Cractes infaustus	X	X	X	X	X	X	X				O			X		X
Sturnus vulgaris		O				O	—	—	—	—	—	—	—	O		
Pastor roseus	O			O												
Chloris chloris							X	X	X	X	X	X				
Carduelis carduelis							X	X	X	X	X	X				
C. spinus							X	X	X	X	X	X				
C. flavirostris										O	O	O	O			
C. cannabina									O	O	O	O				
C. flammea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	O	—	—	—
C. holboellii								O								
C. hornemanni		O							O	O						
Pyrrhula pyrrhula	O	O	O	O	O		X	X	X	X	X	X	O	O		X
Pinicola enucleator	O	O	O						O	O	O		O	O		O
Loxia curvirostra	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	O	O	—	—
L. pytyopsittacus		O					O	O	O				O	O		
L. leucoptera								O								
Fringilla coelebs						O			O			O	O			O
F. montifringilla							O				O	O	O			
Passer domesticus	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
P. montanus							O	O	O	O	O	O	O			
Emberiza citrinella	—	—	—	—	—	—	X	X	X	X	X	X	X	O	O	X
Plectrophenax nivalis							O	O	O	O		O	O			O
Alauda arvensis									O	O		O	O			O
Eremophila alpestris									O	O	O		O	O		O
Motacilla alba							O					O				
Certhia familiaris	O	O					X	X	X	X	X	X	X	O		O
Parus major	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
P. caeruleus							X	X	X	X	X	X	X			
P. ater	O		O	O	O	O	X	X	X	X	X	X	X		O	
P. cristatus	O	O			O	O	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
P. cinctus	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
P. atricapillus	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Aegithalos caudatus	—	—	—	—	—	—	X	X	X	X	X	X	X			O
Regulus regulus	O	O					X	X	X	X	X	X	X			O
Lanius excubitor							O	O	O					O		
Bombycilla garrulus	O	O	O										O			O
Turdus pilaris	O	O					—	—	—	—	—	—	—			
T. musicus	O												O			
T. merula										O		O		O		
Erithacus rubecula							O	O						O		
Troglodytes troglodytes							O									
Cinclus cinclus		O					—	—	—	—	—	—	O			
Picus canus						O	X	X	X	X	X	X				

<i>Emberiza schoeniclus</i>	<i>Delichon urbica</i>
<i>Anthus pratensis</i>	<i>Pluvialis apricarius</i>
<i>Phylloscopus collybita</i>	<i>Scolopax rusticola</i>
<i>Prunella modularis</i>	

Edellisten lisäksi on poistettu Viipurissa vain maaliskuussa tavattu *Vanellus vanellus*, jota Rovaniemellä ei ole koskaan tavattu.

Kuten taulukosta 2 selviää, luonnehtii Viipurin talvilinnustoa lajirunsaus, ja seudun eteläistä luonnetta korostavat selvästi eräät säännölliset talvehtijat, jotka puuttuvat kokonaan pohjoisesta faunasta (*Carduelis*, *P. caeruleus*). Myös haukkojen ja pöllöjen runsaus on silmäänpistävää. Uskon kuitenkin Rovaniemenkin petolintukannan olevan huomattavasti voimakkaamman kuin mitä niukat havaintoni osoittavat.

Avoveden läheisyyden ja huomattavasti myöhäisemmän vesistöjen jäätyminen (10. XI.) vuoksi havaitaan Viipurissa talvikuukausina runsaasti vesilintuja.

Lajit, jotka ovat Rovaniemelle ja Viipurille yhteisiä, viiptyvät yleensä huomattavasti kauemmin Viipurissa.

Pohjoisille paikkakunnille (Rovaniemi, Salla, Kemi ja Vuokkiniemi) on ominaista talvilinnuston lajiköyhyys ja suuri yhtäläisyys. Vähäiset erot johtunevat havaintojen erilaisuudesta sekä havaintopaikkojen eriasteisesta asutuksesta.

On hyvin todennäköistä, että nämä kvalitatiiviset erot ko. paikkakuntien välillä säilyvät samansuhteisina, vaikka vertailu suoritettaisiin kvantitatiivisestikin.

Pohjoisten ja eteläisten lajien suhde.

Seudun linnustosta ei ole olemassa laajempia kvantitatiivisia arviointeja. Vähäisten, etupäässä syystalvesta tehtyjen arviointien perusteella olen huomannut Rovaniemen ko. lajien suhteen olevan pääpiirteittäin saman kuin LEHTONEN (1943 a) on havainnut Vuokkiniemessä.

Garrulus glandarius ja *Cractes infaustus* olivat Vuokkiniemessä jokseenkin yhdenvertaisia, mutta Rovaniemellä on edellinen laji huomattavasti runsaslukuisempi. Samoin kuin Vuokkiniemessä on Rovaniemelläkin *Dryobates major* yleisempi kuin *Picoides tridactylus*. Samoin on *Parus atricapillus* runsaslukuisempi kuin *P. cinctus*. Viimemainittu havainto on sitäkin mielenkiintoisempi, kun jo Pallas-

tunturilla näiden lajien suhde on täysin vastakkainen (PALMGREN 1943).

Yieensä Rovaniemen talvilinnustosta on huomattavissa voimakasta eteläisten aineiden vaikutusta. *Parus cristatus*, *Certhia familiaris* ja *Regulus regulus* ovat varsin näkyviä lajeja syystalvesta, kun sen sijaan *P. cinctus* ja *Picoides tridactylus* pysyttelevät näkymättömissä, samoin myös keskitalvella.

Kulttuurista riippuvaiset lajit.

Rovaniemellä säännöllisesti talvehtivista lajeista kolme on täydellisesti kulttuurista riippuvaista (taulukko 3, sarake I). Lisäksi tulee *Columba livia*, jota ei ole missään laskelmissa otettu huomioon. Ajoittain talvehtivista taikka satunnaisesti esiintyvistä on tällaisia lajeja neljä (sarake A). Yhteensä on siis kulttuurista riippuvaisia lajeja Rovaniemellä 7 lajia.

Erityisesti talviaikana kulttuuribiotooppeja suosivia lajeja on kolme (sarake B). Näistä lajeista mielenkiintoisin lienee *Garrulus glandarius*, sillä oikeammin se kuuluisi sarake I:een. Tämän lajin olen tavannut yksinomaan kulttuuribiotoopeilla taikka aivan niiden välittömässä läheisyydessä. Laji näyttää kyllä suosivan Etelä-Suomessakin talvisin kulttuuribiotooppeja (PUTKONEN 1942), mutta pohjoisessa, levinneisyytensä ääri rajoilla se näyttää turvautuvan niihin yhä tiiviimmin (myös kesällä). LUMIALA (1938) laskee lajin havupuuvaltaisten kulttuurimetsien asukkaaksi Oulujärven N- ja NE-puolella ja LEHTONEN (1943 a) toteaa lajin Vuokkiniemessä suosivan talvisin erityisesti kyläalueen reunametsiä.

Verrattaessa Rovaniemen ja Vuokkiniemen (sarake II) ko. lajeja toisiinsa kiintyy huomio Vuokkiniemen yksilörikkaampaan lajiin, keltasirkkuun (n. 75 yks.). Tuntuu omituiselta, ettei tätä lajia tavata Rovaniemellä talvehtivana, vaikka näiden kahden seudun luonnonsuhteet ja linnustot käyvätkin jokseenkin yhteen. Syyn täytyy olla joissain muissa kuin ilmastollisissa seikoissa.

Toiset po. ryhmän lajien yksilömäärät ovat Rovaniemellä suuremmat kuin Vuokkiniemessä, mikä onkin varsin ymmärrettävää, kun otetaan huomioon paikkakuntien erikokoisuus.

Rovaniemen ja Viipurin lajeja verrattaessa nähdään, ettei näillä seuduilla ole, suuresta maantieteellisestä erosta huolimatta, sanottavampaa eroa kulttuuritalvehtijoiden suhteen. Ne lajit, jotka Viipu-

rissa ovat säännöllisiä, talvehtivat sellaisinaan myöskin Rovaniemellä, taikka ainakin ne tavataan satunnaisesti talvehtivina.

Nämä viimeksimainitut muodostavatkin kvalitatiivisessa mielessä ainoan eron Etelä-Suomen ja Rovaniemen välille ns. kulttuuritalvehtijoissa. Ilmeisesti näistä kolmesta lajista, jotka tässä tulevat kysymykseen, ovat *Corvus corone* ja *Emberiza citrinella* huomattavasti mukautumattomampia pohjoisiin olosuhteisiin kuin toiset ko. ryhmän lajit. Kolmas laji, *Perdix perdix*, on koko maatakin silmälläpitäen huomattavan epävakainen talvehtija.

Taulukko 3. Kulttuuritalvehtijoiden esiintyminen eri paikkakunnilla. Selitys tekstissä.

	Kulttuurista riippuvaiset säännöll. talvehtijat			Rovaniemi	
	I	II	III	A	B
<i>Corvus corax</i>					×
<i>C. corone</i>			×	×	
<i>Pica pica</i>	×	×	×		
<i>Garrulus glandarius</i> . .					×
<i>Sturnus vulgaris</i>				×	
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>					×
<i>Passer domesticus</i>	×	×	×		
<i>Emberiza citrinella</i>		×	×	×	
<i>Parus major</i>	×	×	×		
<i>Perdix perdix</i>			×	×	
	3	4	6	4	3

Yhteenveto.

Rovaniemen seudun talvilinnusto ei näytä kvalitatiivisessa mielessä poikkeavan suurestikaan siitä, mitä aikaisemmin on todettu tätä seutua eteläisemmiltä, mutta ilmastollisesti jokseenkin samanarvoisilta seuduilta (Vuokkiniemi). Isompana asutuskeskuksena sen kulttuurilinnustossa on havaittavissa suurempaa laji- ja yksilörunsautta kuin muilla vastaavilla leveysasteilla olevilla seuduilla, mutta luonnonvaraisten lintujen lajisto näyttää täälläkin olevan jokseenkin sama, joskin eteläinen aines näyttää Rovaniemellä olevan voimakkaampi kuin idässä. Pohjoisesta asemastaan huolimatta seudulla onkin huomattavissa varsin voimakasta eteläisen linnustoaineksen

vaikutusta, mikä on täysin sopusoinnussa yleisesti havaitun koko maan linnustoaineksen eteläistymisen kanssa.

Etelä-Suomen ja Rovaniemen vakituisen talvilinnuston suhteen on huomattavissa paikotellen varsin huomattavia eroavaisuuksia, etenkin eteläisessä linnustoaineksessa, sekä myöskin lintulajien paikkakunnalla viipymiseen nähden.

Eräät eteläiset lajit, joita normaalisti pidetään näillä leveysasteilla muutto- ja kiertolintuina, osoittavat ilmeistä taipumusta täällä talvehtimiseen. Kyseeseen tulevat lähinnä *Corvus corone* ja *Emberiza citrinella*, ja ottaen huomioon näiden kulttuuriluntuoisuus voidaankin olettaa tämän talvehtimispyrkimyksen olevan ennemminkin seudun voimakkaasti kulttuuriluntuoisen biotoopin kuin ilmastollisten seikkojen aiheuttama.

Seuraavassa käsitellään lajeittain Rovaniemellä loka—maaliskuun aikana tavatut lajit:

Corvus corax L. Yleinen, etenkin kauppalan kaatopaikalla ja teurastamon läheisyydessä. Saapuivat kauppaan ruokailemaan aina 15—20 km päästä, päätellen säännöllisestä, suoraviivaisesta lennosta Oikarainen—Korkalonvaara. Samantapaista lentoa olen havainnut muihinkin suuntiin. Talvella 1948—49 kanta oli voimakkain loka—marraskuussa, jolloin Korkalonvaarassa oleskeli noin 50 yks. Joulu—tammikuussa oli lintujen luku supistunut noin 10—15:een. Tammikuun lopulla yksilömäärä kasvoi n. 20:een, ja maaliskuun lopulla niitä oli taas noin 50 yks. Tämä havainto osoittaa mielestäni selvästi, että myöskin tämän lajin täytyy muuttaa seudulta keski-talven ajaksi etelämmäksi, sillä tuskinpa laji siksi ajaksi siirtyy erämaihin, joissa ravinnon saanti on vieläkin vaikeampaa.

Corvus corone L. Lajin talvehtiminen Pohjois-Suomessa on hyvin sattumanvaraista, mutta lukuisat viimeaikaiset havainnot osoittavat sen pystyvän siihen varsin laajalla alueella. Jo MÜNSTERHJELM (1910) totesi lajin talvehtineen satunnaisesti Tornionjokivarressa vv. 1907—08. Kittilän Nili-vaarassa talvehti 4—5 yks. KOPPERIN (1930) mukaan talvella 1929—30. Seudulla on tapaus harvinainen, sillä paikkakuntalaiset eivät tietäneet miesmuistiin sellaista tapahtuneen. Kemijärvellä talvehtii laji TOMANTERAN (1946) mukaan vain poikkeustapauksissa, kuten v. 1944. Idemmäksi mentäessä laji näyttää olevan täydellisesti muuttolintu. FRANZIN (1942) mukaan lajia ei tavattu enää Salla n Alakurtissa lokakuun 15 p:n jälkeen. Samoihin aikoihin laji näyttää muuttavan koko Pohjois- ja Keski-Vienasta (LEHTONEN 1943 b). Näin siittäkin huolimatta, että ko. seutu on noin 200 km Rovaniemeä etelämpänä.

Edellä mainittuja seutuja pohjoisempanakin on laji muutamia kertoja talvehtinut. Sodankylässä talvehti laji paikkakuntalaisten kertoman mukaisesti vv. 1944—45 eläen saksalaisten jättämällä haaskoilla. Enontekiöllä on laji KURKISALON (1947) mukaan yrittänyt talvehtimistä ja osit-

tain onnistunutkin vv. 1931/32, 1935/36 ja 1936/37. Tämä lieneekin pohjoisin lajin talvehtimispaikka maassamme.

Yllä mainitut paikkakunnat ovat olleet suhteellisen pieniä asutuskeskuk-
sia, mutta vaikka Rovaniemi onkin näitä huomattavasti suurempi, on tilanne
täällä jokseenkin sama.

Vain talvella 1947/48 totesin lajin varmuudella talvehtineen kauppalassa,
mutta silloinkin vain 2—3 yks. Talvella 1946/47 oli lajin talvehtiminen epä-
varmaa, sillä tammikuulta puuttuvat kaikki siihen viittaavat havainnot.
Helmikuussa oli laji jo yleinen, niin että kuun lopussa seudulla nähtiin jo noin
20 yks. Mistä nämä olivat tulleet, on vaikea sanoa, sillä esim. Kemissä
laji talvehtii vain satunnaisesti ja pieninä parvina (GRENQUIST 1946). Havain-
toni talvella 1948/49 osoittavat, ettei laji esiintynyt seudulla ennenkuin 25. I.
ensi kerran, ja helmikuussa oleskeli seudulla ainoastaan 2—3 yks. Vasta
maaliskuussa, jolloin normaalisti varsinainen kevätmuutto lajilla tapahtuu,
ilmestyi seudulle useampia yksilöitä.

On vaikeata löytää todellista syytä varisten talvehtimattomuuteen Rova-
niemellä. Nähdäkseni ruoansaantimahdollisuudet esim. Korkalonvaarassa ovat
sellaiset, että niiden pitäisi päivastoin houkutellessa talvehtimaan. Talvella
1948/49 oli lämpötila erittäin edullinen, mutta muutto näytti olevan miltei
entistäkin voimakkaampi. Onko syy mahdollisesti löydettävissä lyhyestä
päivästä, joka ei salli kyllin pitkää ruokailuaikaa? Onko mahdollista, että
suuremmat parvet estävät nopean ja riittävän ruokailun suppealla alueella?
Viimemainittua tukisi *C. corax*'in väheneminen keskitalven ajaksi. Joka
tapauksessa havainnot Rovaniemeltä ja muualta Pohjois-Suomesta sekä
Lapista osoittavat, että laji pystyy suotuisissa olosuhteissa talvehtimaan
näillä seuduilla. Ratkaisevasti vaikuttanee mahdollisuus ruoansaantiin, eikä
suurempien parvien talvehtiminen tule koskaan kysymykseen.

Nucifraga caryocatactes (L.). Pariskunta tavattu Hirvaan metsäkoululla
talvella 1938/39 (KOMONEN 1949 b).

Pica pica (L.). Kauppalassa ja sen välittömässä läheisyydessä talvehti
1948/49 noin 180—200 yks. Talventi myös kauempana olevissa kylissä, ainakin
Oikaraisissa 7—10 yksilöä.

Garrulus glandarius (L.). Ne harvat yksilöt, jotka paikkakunnalla ovat,
talvehtivat asuntojen ja asutuskeskusten läheisyydessä.

Cractes infaustus (L.). Edellistä lajia harvinaisempi, mutta tavattiin tal-
vella asuttujen seutujen ulkopuolellakin, etenkin vaarojen läheisyydessä.

Sturnus vulgaris L. Rantavitikka, yksinäinen lintu 6. XI. 1937 („Lapin
Kansa“). Kauppala 15. XI. 1948 sekä normaalia aikaisemmin 29. III. 1948 ja
29. III. 1949.

Pastor roseus (L.). Tavattu 16. X. 1908 ja 2. I. 1912 (KIVIRIKKO 1926).

Carduelis flammea (L.). Kolmivuotisen havaintokautenani olen tavannut
lajin talvehtivana ainoastaan talv. 1948/1949, jolloin muutamia yks. oleskeli
kauppalassa. Vuonna 1946 oleskeli seudulla n. 20 yks. parvi lokakuun ajan.
Siis huomattavan vähän talvihavaintoja.

Carduelis hornemanni (Holb.). Yksinäinen lintu Oikaraisissa 28. XI. 48
(KOMONEN 1949 a).

Pyrhula pyrrhula (L.). Esiintyy jokseenkin säännöllisenä loka—marras-

kuussa, joskin vain muutamia yks. kerrallaan. Tavattu vielä joul—helmikuussa epäsäännöllisin väliajoin, mutta ei lainkaan maaliskuussa.

Pinicola enucleator (L.). Lajin olen tavannut ainoastaan 1. X—4. XII. 48 välisenä aikana, jolloin kauppalassa oleskeli muutamia yksilöitä. Nähty Vikajärvellä 10. XI. 1944. (LEHTONEN 1945).

Loxia curvirostra L. Yleinen koko talven 1946—47. Talvella 1947/48 en lajia tavannut ennen kevättä, mutta talvella 1948/49 se esiintyi taas, joskaan ei niin yleisenä kuin 1946/47.

L. pytyopsittacus Borkh. Tavattu ainoastaan kerran, 3. XII. 1946, jolloin 6 yks. havaittiin Vennivaarassa.

Fringilla coelebs L. Normaalia aikaisempi havainto v. 1938; Sinetässä nähtiin laji jo 10. III. (Lapin Kansaa“).

Passer domesticus (L.). Kauppalassa talvehti vähintään 150—200 varpusta, mutta kauempana kauppalasta olevissa kylissä en ole lajia tavannut talvi-aikana.

Emberiza citrinella L. Havaintojeni mukaan lajin talvehtiminen Rovaniemellä on hyvin epätodennäköistä. Loka—marraskuussa se esiintyy vielä säännöllisesti, mutta joulukuusta on minulla vain yksi havainto, 7. XII. 1946. Seuraava havaintoni on vasta helmikuulta, 13. II. 1949. Säännöllisenä laji näyttää esiintyvän vasta maaliskuun puolivälistä lähtien. Mainittakoon, että olen lajia vartavasten etsinyt talviaikana. On muuttolintu K e m i s s ä k i n (GRENQUIST 1946) ja „Lapin Kansassa“ mainitaan „ihmeenä“ lajin esiintyminen R a n u a l l a tammikuun puolivälissä 1937.

Kauppalan ympäristön maatalot olkiaumoineen ja karisteineen ovat mitä tyypillisimpiä lajin oleskelupaikkoja Etelä-Suomessa, mutta jostakin syystä laji ei kuitenkaan talvehdi.

Certhia familiaris L. Lajia on havaintoajanani tavattu Rovaniemellä vain syystalvella (KOMONEN 1948). LEHTONEN (1945) on tavannut lajin 26. X. 44 Vikajärvellä.

Parus major L. Kauppalassa talvehtii ainakin 20—25 yks., mutta laji talvehtii syrjäisemmissäkin seuduissa, kuten Oikaraisissa ainakin pari yksilöä.

Parus ater L. Seudulle harvinainen laji. Tavattu: 13. X. ja 9. XII. 1946 kaksi yksilöä sekä yksinäinen lintu kaatopaikalla vierailemassa 12. I—3. III. 47 välisenä aikana.

Parus cristatus L. Todennäköisesti talvehtii seudulla, mutta lajin vähälukuisuuden johdosta se on vaikeata todeta (vrt. KOMONEN 1948). Uudempia havaintoja: 27. II. ja 6. XI. 1949. Havainnoista on siis vain yksi keskitalvelta.

Parus cinctus Bodd. Talvisin yleisempi kuin keväällä ja kesällä, mutta yleensä seuraavaa lajia vähälukuisempi.

Parus atricapillus L. Laji vaikuttaa seudun ehdottomasti yleisimmältä talvilinnulta.

Aegithalos caudatus (L.). Talvella 1948/49 oleskeli Rovaniemellä noin 8—10 yksilön parvi.

Regulus regulus (L.). Tavattu lokakuun alkupäivinä v. 1948 ja 26. XI. 48 sekä kolme yks. 6. XI. 49.

Bombycilla garrulus (L.). Havaintovuosinani esiintynyt seuraavasti: 6. X—23. XI. 1946 ja 1. X. (saapui) —4. XII. 48. Saapui ensin kauppalan ulkopuo-

lella oleviin havumetsiin ja vasta myöhemmin siirtyi kauppalaan pihlajanmarjoja syömään. V. 1946 parvet olivat vain noin 20 yks. suuruisia, mutta v. 1948 ilmeni lievää massamuuttoa. Tällöin esim. 13. X. lensi kauppalan yli etelään noin 450 yks. pienissä parvissa. Syksyllä 1949 näin vain muutamia 10—20 yks. parvia 10—12. X. välisenä aikana.

Turdus pilaris L. Tavattu 22. X. 44 noin 10 yks. (LEHTONEN 1945) sekä 2—17. X. 48 ja 28. XI. 48 muutamia yksilöitä kauppalan läheisyydessä.

Turdus musicus L. 23. X. 44 tavattu 6 yks. (LEHTONEN 1945).

Cinclus cinclus (L.). Yksinäinen lintu Rantavitikalla marraskuun alkupäivinä 1937 („Lapin Kansa“), samoin yksinäinen lintu Vikajärvellä 4. ja 13. XI. 44 (LEHTONEN 1945).

Picus canus Gm. Hirvaan metsäkoululla yksinäinen lintu 17. III. 1949 (KOMONEN 1949 b).

Dryobates major (L.). Talvisinkin seudun yleisin tikkalaji.

Picoides tridactylus (L.). Tavattu harvakseltaan, mutta vielä kauppalassakin.

Dryocopus martius (L.). Tikoista harvinaisin, talvehtii ainakin Ounasvaaran rinnemetsissä.

Nyctea nyctea (L.). Ammuttu maaliskuun lopussa 1936 Taipaleen kylässä („Lapin Kansa“).

Strix nebulosa Forst. Ammuttu talvella 1930 (MERIKALLIO 1932).

Falco columbarius L. Tavattu 2. X. 1948.

Aquila chrysaetos (L.). Todennäköisesti talvehtii. Ammuttu 29. X. 31, ammuttu Muurolassa 1. III. 34, ammuttu Sierjärvellä 8. XII. 37, saatu raudoilla Vikajärveltä 26. III. 38 („Lapin Kansa“). Talvella 1947/48 oleskeli majuri E. Nurmela n ilmoituksen mukaan eräs kotkapari Pisavaaran maastossa.

Buteo lagopus (Pont.). Yksinäinen lintu 24. X. 48 Oikaraisissa.

Accipiter gentilis (L.). Lensi läpi ikkunan ja tapettiin 8. II. 34 kauppalassa („Rovaniemi“). Ammuttu kauppalassa 19. II. 34 („Lapin Kansa“).

Pandion haliaetus (L.). Yksinäinen lintu nähty 11. XI. 1903 (NYMAN 1903).

Cygnus cygnus (L.). Tavattu seuraavasti: Rantavitikka 30. II. 25, useita yks. 1. XII. 26 („Rovaniemi“), 8 yks. 2. I. 35, Pekkalassa 2 yks. 25. XII. 37, Pekkalassa 10 yks. 11. I. 38, Raudanjoella ja Oikaraisissa 4 yks. 25—26. XII. 38, Oikaraisissa 16 yks. 28. XII. 38 („Lapin Kansa“).

Anser sp. Noin 50 yks. parvi Pekkalassa 13. III. 38 matkalla pohjoiseen („Lapin Kansa“).

Anas platyrhynchos L. Tavattu 8 yks. 4. XI. 44, uros ja naaras 8. XI. 44, 5 yks. 14. XI. 44, kaikki Vikajärvellä (LEHTONEN 1945). Salmijärvellä yksinäinen uros 6. X. 48 ja Kemijoessa 8 yks. 17. X. 48. Normaalaa aikaisempi havainto 7. II. 47.

Bucephala clangula (L.). Kolme yksilöä Kemijoessa 6. X. 1948.

Mergus sp. Yksinäinen koskelo Vikajoessa 19. II. 26 („Rovaniemi“). Kyseessä lienee *M. merganser*.

Colymbus stellatus Pont. Tapionkylässä yksinäinen lintu 1. I. 37 („Lapin Kansa“). Voi olla kysymys myöskin kuikasta, sillä kansan nimitykset näistä lajeista ovat hyvin erheelliset ja ristiriitaiset.

Columba palumbus L. Yksinäinen lintu Ylikylässä 10. X. 1946, siis koko maankin huomioon ottaen harvinaisen myöhäinen.

Columba livia domestica (L.). LEHTONEN (1945) mainitsee kauppalassa olleen noin 150 kyyhkystä vuonna 1944. mutta nykyisin arvioisin niiden lukumäärän korkeintaan 30—50:ksi. Syynä vähentymiseen on ilmeisesti sopivien pesäpaikkojen, raunioiden katoaminen.

Larus argentatus Pont. Vikajärvellä yksinäinen lintu 10. XI. 44 (LEHTONEN 1945).

Uria lomvia (L.). Vuoden 1902 suuressa vaelluksessa ekysi yksi yksilö Rovaniemellekin joulukuun aikana (MELA 1903).

Tetrao urogallus L. Yleisesti talvehtivana.

Lyrurus tetrix (L.). Samoin kuin edellinen.

Tetrastes bonasia (L.). Samoin kuin edelliset.

Lagopus lagopus (L.). Kanalinnuista ehkä yleisin talvehtija.

Perdix perdix (L.). P. Penzin oli kuullut lajin talvehtivan suotuisina vuosina (MERIKALLIO 1932). Marraskuussa 1939 oli 8—9 yks. kauppalan läheisyydessä pelloilla (HYMANDER 1941).

Kirjallisuus: ANGEROV, J. M., 1949, Milloin Lapin talvi tavallisesti alkaa? Lapin Kansa N:o 241. — FRANZ, J., 1942, Ornithologische Winterbeobachtungen bei Alakurtti (NO-Finnland). Ornis Fenn. 19: 88—91. — GRENUST, P., 1946, Havaintoja Kemin kaupungin linnustosta. Ibid. 23: 101—115. — HYMANDER, J., 1941, Turkinpyytä Rovaniemellä. Luonnon Ystävä 45: 213. — KIVIRIKKO, K. E., 1926, Suomen Linnut I. Porvoo. — KOMONEN, A., 1948, Eräitä lisää Kivirikon Suomen Lintujen 2. painoksessa mainittuihin levinneisyystietoihin. Luonnon Tutkija 52: 124—125. — 1949 a, Siperian-urpiainen (*Carduelis hornemanni exilipes*) Käkisalmessa ja Rovaniemellä. Ibid. 53: 91. — 1949 b, Kaksi lintuharvinaisuutta Rovaniemellä. Ibid. 53: 121. — KOPPERI, A. J., 1930, Pari lintuhavaintoa Kittilästä. Ornis Fenn. 7: 50. — KURKISALO, V. J., 1947, Enontekiön linnustosta vuosina 1930—1937 tehtyjä havaintoja. Ibid. 24: 10—21. — LEHTONEN, L., 1943 a, Havaintoja Vuokkiniemen seudun talvilinnustosta. Ibid. 20: 81—89. — 1943 b, Piirteitä Pohjois- ja Keski-Vienan linnustosta. Ibid. 20: 33—58. — 1945, Lintutietoja Etelä-Lapista ja Pohjois-Pohjanmaalta. Ibid. 22: 24—28. — LUMIALA, O. V., 1938, Piirteitä Oulujärven N- ja NE-puolella olevien saloseutujen linnustosta. Ibid. 15: 77—83. — MELA, A. J., 1903, Pohjankiisla. Luonnon Ystävä 7: 37—45. — MERIKALLIO, E., 1932, Kansan käyttämiä lintujenimiä Kemijoella. Ornis Fenn. 9: 65—68. — MUNSTERHJELM, L., 1910, Om fågelfaunan i Turtola och Kolari kommuner. Acta Soc. F. Fl. Fenn. 33, N:o 4. — NYMAN, P. A., 1903, Kalasääski Rovaniemellä. Luonnon Ystävä 13: 304. — PALMGREN, P., 1943, Vogelbestandsaufnahmen im Winter. Ornis Fenn. 20: 94—98. — PUTKONEN, T. A., 1942, Die Vogelfauna der Gegend von Viipuri. Ann. Zool. Soc. Zool.-Bot. Fenn. Vanamo 9. N:o 2: 1—92. — TOMANTERA, E. A., 1946, Sorsien esiintymisestä Kemijärven tulvaniittyalueella. Metsästys ja Kalastus 35: 229—231. — SUOMEN KARTASTO 1925. — SUOMENMAA, 1923, V, Viipurin lääni. — 1936, IX. 2. Oulun läänin pohjoisosa.

Summary: Observations on the winter bird fauna in the neighbourhood of Rovaniemi. This review is based chiefly on the author's observations during the winters of 1946—49. The main area of investigation

comprises the market town of Rovaniemi (66° 30' N, 25° 44' E) and its immediate surroundings. The average temperature in January is -14.1°, and in February -13.0° C. The snow cover remains for 200 days with an average annual thickness of 77 cm.

15 species (p. 55, group I) winter regularly within the area investigated, whilst 3 species (group II) are occasional winterers. Additional 5 species (*Pyrrhula pyrrhula*, *Emberiza citrinella* etc., p. 55) have wintered more or less probably. 4 species (p. 55, group I) are regular winter visitors. In total 55 species have been observed during the winter period (October 1st—March 31st).

Table 2 illustrates the occurrence of the different species during the winter months at Rovaniemi as well as in some other areas, whose situation is seen from table 1. X = regular winterers, — = occasional winterers, o = temporary or casual visitors.

Densities of the willow warbler, *Phylloscopus trochilus* (L.), doubled in a year.

LAURI SIIVONEN

(2nd report of the census work on birds made by the Game Research Institute, Helsinki).

In the following a preliminary account is presented of the census work on birds in the summer of 1950, comprising the whole of Finland and begun by the Game Research Institute in summer 1949. The purpose, scope and technique of this census work have been explained in the previous report (SIIVONEN 1949).

The survey was carried out in summer 1950 at 15 control stations of the Game Research Institute. The results obtained support in a convincing way the results previously presented by the author (SIIVONEN 1948 b and 1949) on the surprisingly great yearly fluctuation in the composition of the bird fauna in these latitudes. They also show how necessary it is to take into account this fluctuation in all ornithological research work and how corresponding census work should be started also in the other northernmost regions of the northern hemisphere in order to establish the extent, regularity,